

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

3. září 2009 *

Ve věci C-489/07,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podaná rozhodnutím Amtsgericht Lahr (Německo) ze dne 26. října 2007, došlým Soudnímu dvoru dne 5. listopadu 2007, v řízení

Pia Messner

proti

Firma Stefan Krüger,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení P. Jann (zpravodaj), předseda senátu, M. Ilešič, A. Tizzano, E. Levits
a J.-J. Kasel, soudci,

* Jednací jazyk: němčina.

generální advokátka: V. Trstenjak,
vedoucí soudní kanceláře: K. Sztranc-Sławiczek, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 11. prosince 2008,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za německou vládu M. Lummou a J. Kemper, jako zmocněnci,
- za belgickou vládu L. Van den Broeck, jako zmocněnkyni,
- za španělskou vládu J. Rodríguez Cárcamem, jako zmocněncem,
- za rakouskou vládu E. Riedlem, jako zmocněncem,
- za portugalskou vládu L. Inez Fernandesem a P. Contreiras, jako zmocněnci,

- za Komisi Evropských společenství V. Kreuschitzem, W. Wilsem a H. Krämerem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 18. února 2009,

vydává tento

Rozsudek

- ¹ Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 6 směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES ze dne 20. května 1997 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku (Úř. věst. L 144, s. 19; Zvl. vyd. 15/03, s. 319).
- ² Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi P. Messner, spotřebitelkou, a podnikem Firma Stefan Krüger (dále jen „firma Stefan Krüger“), zabývající se prodejem na dálku prostřednictvím internetu, přičemž předmětem tohoto sporu je vrácení částky 278 eur po zrušení smlouvy uzavřené na dálku.

Právní rámec

Právní úprava Společenství

3 Čtrnáctý bod odůvodnění směrnice 97/7 stanoví:

„vzhledem k tomu, že spotřebitel nemá před uzavřením smlouvy možnost výrobek skutečně vidět nebo se ujistit o charakteru poskytované služby; že nestanoví-li tato směrnice jinak, mělo by existovat ustanovení o právu odstoupit od smlouvy; že nemá-li mít toto právo pouze formální charakter, pak náklady, které nese při uplatnění práva odstoupit od smlouvy spotřebitel, musí být omezeny na skutečně vynaložené náklady spojené s vrácením zboží; že právo odstoupit od smlouvy nesmí mít právní účinky na práva spotřebitelů podle vnitrostátních předpisů, zejména s ohledem na převzetí vadných výrobků a služeb nebo výrobků a služeb neodpovídajících popisu uvedenému v nabídce takových výrobků a služeb; že je věcí členských států, aby stanovily další podmínky a opatření pro uplatnění práva odstoupit od smlouvy;“.

4 Článek 6 odst. 1 a 2 této směrnice stanoví:

„Právo odstoupit od smlouvy

V případě jakékoli smlouvy uzavřené na dálku musí být spotřebiteli poskytnuta lhůta alespoň sedmi pracovních dnů, v rámci které může od smlouvy odstoupit bez sankcí

a bez uvedení důvodu. Jedinou platbou, která může být po spotřebiteli požadována, jsou skutečně vynaložené náklady spojené s vrácením zboží.

[...]

2. Uplatnil-li spotřebitel právo odstoupit od smlouvy podle tohoto článku, je dodavatel povinen bezúplatně vrátit částky zaplacené spotřebitelem. Jedinou platbou, jejíž zaplacení může být po spotřebiteli požadováno, jsou skutečně vynaložené náklady spojené s vrácením zboží. Vrácení zboží musí být uskutečněno co nejdříve, nejpozději však do 30 dnů.“

5 Článek 14 uvedené směrnice uvádí:

„Minimální doložka

Členské státy mohou v oblasti působnosti této směrnice zavést nebo ponechat v platnosti přísnější ustanovení slučitelná se Smlouvou za účelem zajištění vyššího stupně ochrany spotřebitele. [...]“

Vnitrostátní právní úprava

- 6 Ustanovení § 312d německého občanského zákoníku (Bürgerliches Gesetzbuch, dále jen „BGB“), nazvaného „Právo na odstoupení od smlouvy a vrácení u smluv uzavřených na dálku“, uvádí:

„(1) Spotřebitel má v případě smlouvy uzavřené na dálku právo na odstoupení od smlouvy podle § 355. Místo práva na odstoupení může být spotřebiteli u smluv o dodání zboží poskytnuto právo na vrácení podle § 356.

(2) Odchylně od § 355 odst. 2 první věty nepočíná běh lhůty pro odstoupení od smlouvy, splněním informačních povinností podle § 312c odst. 2, při dodání zboží přede dnem jeho doručení adresátovi, při opakovaném dodání zboží stejného druhu přede dnem doručení první dílčí dodávky a u služeb přede dnem uzavření smlouvy.“

- 7 Ustanovení § 355 BGB, nazvaného „Právo na odstoupení u spotřebitelských smluv“, stanoví:

„(1) Jestliže zákon přiznává spotřebiteli právo na odstoupení od smlouvy podle tohoto ustanovení, není vázán svým projevem vůle směřujícím k uzavření smlouvy, pokud jej odvolal ve stanovené lhůtě. Odstoupení od smlouvy nemusí obsahovat odůvodnění a musí být dáno na vědomí podnikateli ve lhůtě dvou týdnů buďto písemně nebo vrácením věci; k dodržení lhůty postačí včasné odeslání.

(2) Běh lhůty počíná okamžikem, kdy spotřebitel obdrží jasné písemné poučení o svém právu na odstoupení od smlouvy, které mu způsobem odpovídajícím použitému komunikačnímu prostředku vyloží jeho práva a které obsahuje též jméno a adresu osoby, jíž má být adresováno prohlášení o odstoupení od smlouvy a údaj o počátku běhu lhůty a o úpravě uvedené v odst. 1 druhé větě. Pokud je poučení podáno po uzavření smlouvy, činí lhůta odchylně od odst. 1 druhé věty jeden měsíc. Musí-li být smlouva uzavřena písemně, běh lhůty nezačne, dokud není spotřebiteli zpřístupněn stejnopis smlouvy, písemná objednávka spotřebitele anebo kopie smlouvy či objednávky. Je-li počátek běhu lhůty sporný, nese důkazní břemeno podnikatel.

(3) Právo odstoupit od smlouvy trvá nejdéle šest měsíců od jejího uzavření. Při dodání zboží nepočíná běh lhůty před datem jeho doručení příjemci. Odchylně od ustanovení první věty právo na odstoupení od smlouvy neskončí, nebyl-li spotřebitel řádně poučen o svém právu odstoupit od smlouvy, v případě smluv uzavřených na dálku o finančních službách neskončí též tehdy, jestliže podnikatel řádně nesplnil svou informační povinnost podle § 312c odst. 2 bodu 1.“

8 Ustanovení § 357 BGB, nazvaného „Právní následky odstoupení od smlouvy a vrácení“, stanoví:

„(1) Na právo na odstoupení od smlouvy a na vrácení se přiměřeně uplatní, není-li stanoveno jinak, zákonná ustanovení o odstoupení od smlouvy. Ustanovení § 286 odst. 3 se přiměřeně uplatní ohledně povinnosti vrácení plateb podle tohoto ustanovení; běh lhůty v něm stanovené počíná prohlášením spotřebitele o odstoupení od smlouvy nebo o vrácení. Lhůta týkající se povinnosti spotřebitele vrátit plnění přitom počíná běžet odesláním tohoto prohlášení a lhůta týkající se povinnosti podnikatele vrátit plnění počíná běžet doručením tohoto prohlášení.

(3) Spotřebitel má odchýlně od § 346 odst. 2 první věty bodu 3 povinnost uhradit náhradu za zhoršení stavu věci, k němuž došlo v důsledku započetí jejího obvyklého užívání, pokud byl o této možnosti písemně informován nejpozději v okamžiku uzavření smlouvy, a pokud mu bylo sděleno, jak se může této povinnosti vyhnout. To neplatí, pokud bylo zhoršení věci způsobeno výlučně jejím přezkoušením. Ustanovení § 346 odst. 3 první věty bodu 3 se nepoužije, byl-li spotřebitel řádně poučen o svém právu odstoupit od smlouvy nebo dozvěděl-li se o něm jiným způsobem.

(4) Další nároky neexistují.“

- 9 Ustanovení § 346 odst. 1 až 3 BGB, nazvaného „Účinky odstoupení od smlouvy“, zní následovně:

„(1) V případě, že si smluvní strana ve smlouvě vyhradila právo odstoupení nebo jí takové právo náleží ze zákona, musí být v případě odstoupení vrácena přijatá plnění a vydány získané užitky.

(2) Dlužník je povinen namísto vrácení plnění nebo vydání užitků zaplatit náhradu, jestliže:

1. je vrácení nebo vydání vyloučeno z důvodu povahy toho, co bylo získáno,

2. obdrženou věc spotřeboval, převedl, zatížil, zpracoval nebo přeměnil,
3. obdržená věc se opotřebovala nebo zanikla; opotřebení způsobené užíváním věci k zamýšlenému účelu však není bráno v úvahu.

Stanoví-li smlouva protiplnění, musí být toto protiplnění základem pro výpočet náhrady; má-li být náhrada zaplacená za výhodu vyplývající z poskytnuté půjčky, lze prokázat, že hodnota výhody byla nižší.

(3) Povinnost zaplatit náhradu neexistuje:

1. jestliže se vada opravňující k odstoupení od smlouvy stala zjevnou až během zpracování nebo přeměny věci,
2. v rozsahu, v němž věřitel odpovídá za opotřebení nebo zánik nebo v němž by škoda nastala stejně tak i u něj,
3. jestliže v případě práva na odstoupení od smlouvy ze zákona nastalo opotřebení nebo zánik na straně oprávněné osoby, ačkoliv vynaložila stejnou péči, jakou běžně vynakládá ve vlastních záležitostech.

Jakékoliv další obohacení musí být vydáno.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 10 Pia Messner si dne 2. prosince 2005 koupila od firmy Stefan Krüger prostřednictvím internetu použitý notebook za cenu 278 eur.
- 11 Firma Stefan Krüger měla v době této koupě na internetu zveřejněny všeobecné obchodní podmínky, ve kterých bylo možno se mimo jiné dočíst, že kupující je povinen uhradit kompenzační náhradu za opotřebení vyplývající z běžného užívání zboží.
- 12 V srpnu roku 2006 se na obrazovce uvedeného počítače vyskytla závada. Pia Messner informovala firmu Stefan Krüger o této závadě obrazovky dne 4. srpna 2006. Tato odmítla uvedenou závadu bezplatně odstranit.
- 13 Dne 7. listopadu 2006 oznámila P. Messner, že odstupuje od kupní smlouvy, a zároveň firmě Stefan Krüger navrhla, že jí notebook zašle zpět výměnou za vrácení kupní ceny. Toto odstoupení od smlouvy bylo provedeno ve lhůtě stanovené v BGB, protože P. Messner nebyla informována o tom tak, jak to ukládají ustanovení tohoto zákoníku, kdy začíná běžet lhůta pro odstoupení od smlouvy.
- 14 Pia Messner se u Amtsgericht Lahr domáhala vůči firmě Stefan Krüger vrácení částky 278 eur.
- 15 Firma Stefan Krüger proti této žalobě namítla, že P. Messner je v každém případě povinna jí zaplatit kompenzační náhradu za zhruba osmiměsíční užívání notebooku.

Cena za pronájem tohoto typu notebooku činí na trhu v průměru 118,80 eur za tři měsíce, takže náhrada odpovídající době užívání dotčeného počítače paní Messner činí 316,80 eur.

- 16 Za těchto podmínek se Amtsgericht Lahr rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Mají být ustanovení čl. 6 odst. 2 ve spojení s čl. 6 odst. 1 druhou větou směrnice 97/7 [...] vykládána v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že prodejce v případě odstoupení od smlouvy ve stanovené lhůtě ze strany spotřebitele může požadovat kompenzační náhradu za užívání dodaného zboží?“

K předběžné otázce

- 17 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda je nutno ustanovení čl. 6 odst. 1 druhé věty a odst. 2 směrnice 97/7 vykládat v tom smyslu, že brání tomu, aby vnitrostátní právní úprava stanovila, že prodávající může požadovat od spotřebitele kompenzační náhradu za užívání zboží nabytého na základě smlouvy uzavřené na dálku v případě, že posledně uvedený ve stanové lhůtě uplatnil své právo odstoupit od smlouvy.
- 18 Článek 6 odst. 1 druhá věta a odst. 2 směrnice 97/7 uvádí, že jedinou platbou, která může být po spotřebiteli požadována v souvislosti s uplatněním jeho práva odstoupit od smlouvy, jsou skutečně vynaložené náklady spojené s vrácením zboží.

- 19 V této souvislosti ze čtrnáctého bodu odůvodnění směrnice 97/7 vyplývá, že tento zákaz uložit spotřebiteli jiné náklady než ty, které vyplývají přímo z vrácení zboží, má za cíl zajistit, aby právo odstoupit od smlouvy zaručené touto směrnicí nemělo „pouze formální charakter“. Spotřebitel by totiž mohl být od využití tohoto práva odrazen, pokud by toto bylo spojeno s negativními finančními důsledky.
- 20 Z téhož bodu odůvodnění krom toho vyplývá, že právo odstoupit od smlouvy má spotřebitele chránit ve zvláštní situaci koupě na dálku, ve které „nemá před uzavřením smlouvy možnost výrobek skutečně vidět nebo se ujistit o charakteru poskytované služby“. Právo odstoupit od smlouvy tedy má vyvážit nevýhodu vyplývající pro spotřebitele ze smlouvy uzavřené na dálku tím, že mu poskytuje přiměřenou dobu na rozmyšlenou, během níž má možnost nabyté zboží přezkoumat a vyzkoušet.
- 21 Ve světle těchto cílů je nutno vykládat zákaz uvedený v čl. 6 odst. 1 druhé větě a v odst. 2 směrnice 97/7.
- 22 V této souvislosti je nutno konstatovat, že obecné uložení kompenzační náhrady za užívání zboží nabytého na základě smlouvy uzavřené na dálku je neslučitelné s uvedenými cíli.
- 23 Jak totiž zdůraznila generální advokátka v bodě 74 svého stanoviska, v případě, že by spotřebitel musel zaplatit takovouto kompenzační náhradu pouze z toho důvodu, že měl možnost užívat zboží nabyté na základě smlouvy uzavřené na dálku během doby, kdy se toto zboží nacházelo v jeho držbě, mohl by své právo odstoupit od smlouvy uplatnit jen oproti zaplacení uvedené náhrady. Takovýto důsledek by byl v jasném rozporu se zněním a účelem čl. 6 odst. 1 druhé větě a odst. 2 směrnice 97/7 a především by spotřebitele zbavil možnosti zcela svobodně a bez jakéhokoli tlaku využít doby na rozmyšlenou, kterou mu tato směrnice poskytuje.

- 24 Rovněž účinnost a efektivita práva odstoupit od smlouvy by byla zpochybněna, pokud by byla spotřebiteli uložena povinnost zaplatit kompenzační náhradu pouze z toho důvodu, že přezkoumal a vyzkoušel zboží nabyté na základě smlouvy uzavřené na dálku. Vzhledem k tomu, že účelem práva odstoupit od smlouvy je právě poskytnutí této možnosti spotřebiteli, skutečnost, že jí bylo využito, nemůže mít za následek, že spotřebitel může uplatnit uvedené právo pouze za podmínky zaplacení náhrady.
- 25 I když má směrnice 97/7 za cíl chránit spotřebitele ve zvláštní situaci koupě na dálku, jejím cílem přesto není přiznat mu práva, která jdou nad rámec toho, co je nezbytné k tomu, aby mu bylo umožněno užitečně uplatnit jeho právo odstoupit od smlouvy.
- 26 V důsledku toho účel směrnice 97/7 a zejména zákaz uvedený v čl. 6 odst. 1 druhé větě a v odst. 2 této směrnice v zásadě nebrání tomu, aby právní úprava členského státu ukládala spotřebiteli povinnost zaplatit přiměřenou kompenzační náhradu, pokud tento používal zboží nabyté na základě smlouvy uzavřené na dálku způsobem, který je neslučitelný se zásadami občanského práva, jako jsou zásady dobré víry nebo bezdůvodného obohacení.
- 27 V tomto ohledu je třeba připomenout, že z poslední věty čtrnáctého bodu odůvodnění směrnice 97/7 vyplývá, že je věcí členských států, aby stanovily další podmínky a opatření pro uplatnění práva odstoupit od smlouvy. Tato pravomoc musí být nicméně vykonávána s ohledem na účel této směrnice a nesmí zejména ohrozit účinnost a efektivitu práva odstoupit od smlouvy. O takovýto případ by se jednalo například tehdy, pokud by výše takové kompenzační náhrady, jaká je uvedena v předchozím bodě, byla zjevně nepřiměřená vzhledem ke kupní ceně dotčeného zboží nebo pokud by vnitrostátní právní úprava spotřebiteli ukládala důkazní břemeno, že toto zboží během lhůty pro odstoupení od smlouvy nepoužíval způsobem, který by šel nad rámec toho, co bylo nezbytné k tomu, aby mu bylo umožněno užitečně uplatnit jeho právo odstoupit od smlouvy.

28 Je věcí vnitrostátního soudu, aby věc, kterou v konkrétním případě projednává, rozhodl ve světle těchto zásad s tím, že náležitě přihlédne ke všem zvláštnostem této věci a zejména k povaze dotčeného výrobku, jakož i k délce doby, po jejímž uplynutí spotřebitel z důvodu nedodržení informační povinnosti prodejcem uplatnil své právo odstoupit od smlouvy.

29 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že ustanovení čl. 6 odst. 1 druhé věty a odst. 2 směrnice 97/7 je nutno vykládat v tom smyslu, že brání tomu, aby vnitrostátní právní úprava obecně stanovila, že prodávající může požadovat od spotřebitele kompenzační náhradu za užívání zboží nabytého na základě smlouvy uzavřené na dálku v případě, že spotřebitel ve stanovené lhůtě uplatní své právo odstoupit od smlouvy. Tato ustanovení nicméně nebrání tomu, aby byla spotřebiteli uložena povinnost zaplatit kompenzační náhradu za užívání tohoto zboží, pokud užíval uvedené zboží způsobem neslučitelným se zásadami občanského práva, jako jsou zásady dobré víry nebo bezdůvodného obohacení, za podmínky, že nebude ohrožen cíl uvedené směrnice a zejména účinnost a efektivita práva odstoupit od smlouvy; je věcí vnitrostátního soudu určit, zda tomu tak je.

K nákladům řízení

30 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Ustanovení čl. 6 odst. 1 druhé věty a odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES ze dne 20. května 1997 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku je nutno vykládat v tom smyslu, že brání tomu, aby vnitrostátní právní úprava obecně stanovila, že prodávající může požadovat od spotřebitele kompenzační náhradu za užívání zboží nabytého na základě smlouvy uzavřené na dálku v případě, že spotřebitel ve stanovené lhůtě uplatní své právo odstoupit od smlouvy.

Tato ustanovení nicméně nebrání tomu, aby byla spotřebiteli uložena povinnost zaplatit kompenzační náhradu za užívání tohoto zboží, pokud užíval uvedené zboží způsobem neslučitelným se zásadami občanského práva, jako jsou zásady dobré víry nebo bezdůvodného obohacení, za podmínky, že nebude ohrožen cíl uvedené směrnice a zejména účinnost a efektivita práva odstoupit od smlouvy; je věcí vnitrostátního soudu určit, zda tomu tak je.

Podpisy.